

Premieră la Opera din Iași, „Trubadurul” de Verdi

Text de Costin Popa

În 2023 se împlinesc 190 de ani de la primul spectacol de operă pe care l-a văzut publicul din municipiul de pe malurile Bahluiului, „Doamna albă” de Boioldieu la Teatrul de Varietăți din Copou, în interpretarea unei trupe franceze aflate sub conducerea șefului muzicii militare locale. De atunci, din 1833, Iașiul liric a fost întotdeauna remarcabil și și-a mulțumit, și-a răsfățat cu prisosință auditoriul avid de muzică, de operă, de cultură, prin titluri din marele repertoriu reprezentate în epocă la puțină vreme după premierele absolute. Fără să intru în detalii istorice, amintesc numai, ca repere importante, construirea în 1896 a bijuteriei care este clădirea Teatrului Național „Vasile Alecsandri”, locație ce servește și spectacolelor de operă, precum și înființarea acum aproape 70 de ani a instituției Operei Naționale Române Iași.

Suntem deci în an aniversar, pe care managementul condus de directorul general interimar Andrei Fermeșanu îl cinstește. Mai întâi a fost premiera operetei „Văduva veselă” de Lehár, în versiunea numită „2.0” de regizorul Andrei Șerban, iar acum „Trubadurul” verdian, în

montarea lui Matteo Mazzoni, titlu care nu mai fusese prezentat la Iași de aproape 20 de ani într-o veche producție de acum fix patru decenii. Așadar o inițiativă binevenită care a întregit în repertoriul teatrului populara trilogie a maestrului de la Busseto, alături de „Rigoletto” și „Traviata”. Spectacolul de premieră din ziua de Buna Vestire a făcut parte și din seria de evenimente dedicate lansării frecvenței 95,4 FM la Iași a postului Radio România Muzical, care a efectuat o transmisiune în direct pe toate frecvențele sale, întâia de acest gen din țară.

Serata a stat sub semnul unei foarte serioase pregătiri muzicale și transpunerii ei în spectacol grație baghetei lui David Crescenzi la pupitrul ansamblurilor teatrului. Dirijorul italian face o prelungă carieră în România, alături de cea internațională, fiind deseori prezent la Timișoara, Cluj-Napoca, Iași, București etc. Este un artist care cunoaște până în adâncurile ființei lirica țării natale, pe care o comunică precis și elocvent prin tempouri ideale, solid înrădăcinate în marea tradiție, ce extrag seve lirico-dramatice din instrumentiștii găsiți întotdeauna în cea mai bună formă, cu partide echilibrate. Raporturile sonore între fosă și scenă sunt omogene, servind cântăreții, ajutându-i chiar când alertețea impusă de dramaturgie este necesară. Dirijorul inspiră expresivitate și respiră cu platoul. Trebuie afirmat de la început că David Crescenzi a demonstrat că este una dintre importanțele chei ale reușitei producții.

O notă bună a obținut și Manuel Giugula, dirijorul corului Operei, cu frumoase rezultate în scena de la mănăstire (călugărițele cu cânt rafinat) și în cele ale ȝiganilor (cor mixt), soldaților Contelui de Luna sau Manrico (corul de bărbați).

Scenă din primul tablou

Regia

Montarea lui Matteo Mazzoni (regie, costume, lumini) în decorurile lui Giacomo Callari și design-ul video al lui Luca Attilii a împlinit multe deziderate prin îmbinarea clasicului cu modernul. Minuțios desenate și în frumoase culori ce separă taberele antagonice, costumele respectă tradiția medievală. Chiar zornăitul zalelor armurii Contelui, zăngănitul lanțurilor Azucenei și ale lui Manrico din închisoare sau încrucișările sonore ale spadelor în dinamicele scene de luptă aduc atmosferei note de autenticitate istorică filmică.

Scenă din actul II, tabloul 2

Decorurile lui Callari coordonate de Mazzoni plasează acțiunea, așa cum e firesc, în evul mediu, în preajma unui înfricoșător castel de piatră sau în interioarele lui. Totul este sumbru și apăsător. Luminile lui Mazzoni, proiecțiile video ale lui Attilii, turnanta scenei servesc eficient trama și multe schimbări din cele opt tablouri. Este elementul de modernism bine întrețesut viziunii care rămâne totuși clasică. Stilul gotic este predominant prin arcade înalte, rozete à-la-Notre Dame care se metamorfozează în vitralii sau picturi de sugestie renașcentistă. Greu de descifrat, proiecțiile abstracte de fundal din scena trecerii Leonorei la viața monahală păreau mai degrabă laice. Trecerea de la exteriorul la interiorul mănăstirii a fost însă meșteșugit realizată grație turnantei. În schimb scena căsătoriei ratate a lui Manrico cu Leonora s-a desfășurat într-o sală cu fundal de inspirație cvasi-maură.

Scenă din actul II, tabloul 1

În tabloul anterior, țiganii își stabiliseră tabăra chiar la porțile castelului, nicidecum în munții care se vedeau departe. Însăși Azucena își face apariția exact din castel ca să cânte „Stride la vampa!” Tolerant Conte! Dansurile imaginate de regizor în aceeași scenă revin unui grup de trei balerine silfide, cu văluri vapoaze fluturânde și mișcări care nu aduceau deloc cu ale focoselor țigănci. Coregrafia, Anca Andronache.

O găselniță simbolică plăcut integrată în context - grațioase mâini feminine se unduiesc în jurul coloanelor din mănăstire în timpul romanțioasei arii a Contelui „Il balen del suo sorriso”. Erau parcă echivalentele poeticelor stele care se proiectaseră pe zidurile castelului în timpul cavatinei Leonorei. Sosind imediat după aceea, Conteles fusese însoțit de un escadron de bodyguarzi și stegari, care au distrus liniștea de spirit a îndrăgostitului venit în plină noapte sub ferestrele adoratei.

Natura a servit drept cadru ambiental și, iată, cea de-a doua arie a Leonorei „D'amor sull' ali rosee”, „Miserere”, precum și cabaletta „Tu vedrai che amore in terra” au fost cântate într-o grădină, în timp ce subsecventul duet Leonora-Contele într-o pădure simbolică plină de

umbre și cețuri, ambele adiacente turnului-închisoare. Toate erau proiecții video 3D.

Ingenioasă a fost transparența fundalului, prin care efecte se întrezăreau. Spre pildă trecerea flăcăruii unei torțe purtată de un paznic al celor doi arestați în tabloul ultim.

În fine, ultima găselniță a regizorului, sinuciderea Azucenei din final, după îndeplinirea misiunii „Sei vendicata, o madre!”, i-a contrazis o dată în plus pe libretiștii Cammarano și Bardare, pe Verdi însuși.

Finalul actului II

Mișcarea scenică a fost cu naturalețe pusă în pagină de soliști și cor.

Cu multe lucruri bune și altele întrucâtva discutabile, desigur perfectibile fiind vorba de video design, montarea lui Matteo Mazzoni s-a dovedit valabilă și cu priză la public.

Ar mai fi ceva... Deși apreciată de cei prezenți prin aplauze la scenă deschisă, plimbarea insistentă prin tabăra Contelui de Luna a unui superb exemplar cabalin nu a avut niciun suport dramaturgic.

Cântul

Distribuția rolurilor principale din premieră a fost compozită, o soprană cu origini românești de la Opera din Atena, o mezzosoprană de la Opera Brașov, ambele reputele internațional, tenor și bariton de la Opera din Iași. O echipă de clasă, intenționat selectată.

Carmen Topciu

Carmen Topciu (Azucena) a impresionat de la primul sunet prin culoarea vocală bogată și consistentă, prin amploarea de glas și prin puternicul angajament dramatic asociat unei elaborate expresivități. Câteva detalii memorabile... Imploratoare a fost adresarea „Mi vendica!”) iar povestirea „Condotta ell' era in ceppi” a expus o alternanță de nuanțe și accente terifiante, artista dominând sala cu glasu-i penetrant de mezzosoprană. Pe aceleași coordonate a continuat și celelalte pasaje ce-i revin, totul însoțit de un joc de scenă tulburător. O Azucena de lux.

Cellia Costea

În chip similar, timbralitatea fastuoasă a sopranei Cellia Costea (Leonora) a fermecat de la întâia frază muzicală, cântată cu omogenitate și cursiv legato. Spicuind din partitură, cavatina „Tacea la note placida”, abordată mai întâi în concretețe a găsit tente coloristice care frizează sublimul (emoționantă amintirea „... un trovator canto”), iar lejeritățile scriiturii au venit precum razele de fericire. Pianissime au sedus în scena mănăstirii sau în fața turnului, ca și expunerile într-un admirabil cantabile verdian. Cu riscul de a mă repeta, o Leonora de lux.

Alexandru Constantin

Debutant în rolul Contelui de Luna, baritonul Alexandru Constantin a afișat un glas generos, robust, dedicat structurii verdiene de desen melodic, pe care a înzestrat-o cu accente viguroase și acute sigure, frumos rezonante. Câteva sunete moi s-au strecurat pe alocuri, ceea ce a fost foarte potrivit, utilizarea lor cerându-se extinsă, îndeosebi în prima secțiune a ariei.

Florin Guzgă și Carmen Topciu

Tot debutant, în rolul Manrico, a fost tenorul Florin Guzgă, o voce lirică îndreptată acum spre teritoriul spint, eroic chiar, dacă amintesc celebra stretta „Di quella pira”, cântată în periculoasa tonalitate originală. A abordat cu curaj partitura și rodajul îl va conduce către realizări performante. A expus fraze cursive, inteligent arcuite și bine punctate emoțional.

Celelalte personaje au revenit basului Ivan Dikuser (Ferrando cu glas sonor și frumoase adresări în mezzoforte în povestirea ce deschide opera), sopranei Diana Ionescu (Ines cu voce plăcută), basului profund Ștefan Linu (Un bătrân țigan), tenorilor Ovidiu Manolache și Octavian Andrișoae (Ruiz, respectiv Un mesager).

„Trubadurul” la Iași – o realizare de succes, un durabil titlu de afiș.

Aplauze

Un gând de încheiere

Reflectez la perspectivele Operei ieșene. În iulie trecut pe website-ul Ministerului Culturii s-a publicat o știre privind vizita ministrului Romașcanu în municipiu și alegerea amplasamentului pentru noua clădire a teatrului liric, finanțarea fiind obținută. Ar fi prima construcție post-decembristă a unei instituții culturale naționale de spectacol. De atunci, nicio veste. Toată lumea așteaptă deci, în acest an aniversar, prezentarea publică a proiectului și deschiderea șantierului. Să fie-ntr-un ceas bun! Împlinirea a 70 de ani de la instituționalizarea Operei Naționale Române Iași, 3 noiembrie 2026 cu tradiționalul spectacol de „Tosca”, ar trebui să se facă în noul sediu. Și, poate, într-o nouă producție a opusului puccinian.